

Suvremeni jezični savjeti za hrvatski jezik

Jurić, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:131513>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ANDREA JURIĆ
ZAVRŠNI RAD

SUVREMENI JEZIČNI SAVJETI ZA HRVATSKI
JEZIK

Čakovec, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU UČITELJSKI FAKULTET ODSJEK ZA
ODGOJITELJSKI STUDIJ**

(Čakovec)

PREDMET: JEZIČNO IZRAŽAVANJE

ZAVRŠNI RAD

PRISTUPNIK: Andrea Jurić

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Suvremeni jezični savjeti za hrvatski jezik

MENTOR: prof.dr.sc. Đuro Blažeka

Čakovec, rujan 2018.

Sadržaj

SAŽETAK.....	4
SUMMARY	5
UVOD	6
JEZIČNO STVARALAŠTVO	7
JEZIČNI SAVJETNICI.....	8
O PRAVOPISU.....	9
NEKOLICINA SAVJETA ZA STANDARDNI HRVATSKI JEZIK.....	10
TURCIZMI.....	20
MALI RJEČNIK TURCIZAMA U HRVATSKOM JEZIKU.....	21
SRBIZMI.....	27
MALI RJEČNIK SRBIZAMA U HRVATSKOME JEZIKU	28
GERMANIZMI.....	32
MALI RJEČNIK GERMANIZAMA U HRVATSKOM JEZIKU.....	33
ANGLIZMI	43
MALI RJEČNIK ANGLIZAMA U HRVATSKOM JEZIKU	44
ZAKLJUČAK	48
LITERATURA.....	49
ŽIVOTOPIS	50

SAŽETAK

Hrvatski jezik je službeni jezik u Republici Hrvatskoj i jedan od službenih jezika u Bosni i Hercegovini.

Hrvatski jezik se sastoji od standardnog odnosno književnog jezika, te od dijalekata (štokavski, čakavski i kajkavski). Ima čvrstu unutarnju i pravilnu strukturu, ali sa razvojem svijeta jezik se mijenja i razvija. Sastoji se od određenih standarda i norma. Normama, sustavom pravila se određuje što je u hrvatskom jeziku pravilno, a što nije. Standardni jezik se kao službeni jezik upotrebljava u medijima, školama, vrtićima i svim javnim ustanovama.

Hrvatski je slavenski jezik koji se razvio iz praslavenskog jezika. Kroz povijest je bio ugrožen drugim jezicima poput turskog, njemačkog i srpskog. Pa tako u današnjem jeziku imamo mnoge zaostale turcizme, germanizme, srbizme koje svakodnevno koristimo iako imamo vjerodostojnu zamjenu u vlastitom jeziku. Osim tuđica koje sam već navela hrvatski književni jezik danas boluje od sve prisutnijih anglizama, koje si nažalost sami namećemo. Osim što nam jezik kvare razne tuđice, jezik nam kvari i nepravilno izgovaranje i korištenje hrvatskih izraza, riječi, frazema itd., radi bojazni i nedovoljnog poznavanja gramatike i vlastita jezika.

Ključne riječi: Tuđice, rječnik, jezični savjeti

SUMMARY

Croatian language is official language in Republic of Croatia; it is also one of official languages in Bosnia and Hercegovina.

Croatian language consists of standard(literary) language and of dialects(cakavski, stokavski, kajkavski). It has a firm internal and proper structure, but with the world development the language is changing and developing itself. It also consists of certain standards and norms. Norms and rules determine what is right and what is not. Standard language as an official language is used in media, schools, kindergadens and in public institutions.

Croatian is Slavic language that has developed from Preslavic language. Trough the history the language was treathened by other languages such as Turkish, German and Serbian. As a result of that, we now have a lot of the words from the turkish, german and serbian laguage that we use daily, although we have credible replacement in our own language. Except those that we mentioned, we have more and more words from English language that, unfortunately, we force upon ourselves. Besides the fact that our language is being ruined by foreign words, it is also ruined by incorrect pronunciation and using of croatian expressions, words, mostly because of the fear and insufficient knowledge of grammar and our own language.

Key words: loanwords, dictionari, language advice

UVOD

Pišući ovaj radi otkrila sam mnoge zanimljive činjenice o svom materinjem jeziku. Neke stvari o jeziku sam znala ali kroz godine zaboravila, neke stvari sam toliko prihvatila u svakodnevnom govoru a da ih i nisam svjesna. Tema moga rada me potaknula da proučim svoj jezik, da se prisjetim gramatike, da upoznam tuđice i da ih ubuduće svjesnije koristim ili po mogućnosti zamijenim sa ekvivalentnom hrvatskom riječi.

U radu sam obradila razne tuđice, što su one i kako su dospjele u hrvatski jezik, napisala male rječnike i kratki jezični savjetnik za hrvatski pravopis.

Pišući ovaj rad osvijestila sam se da je jako važno da negujemo i čuvamo naš materinji jezik, kulturu i identitet, te da upoznamo javnost s bogatom hrvatskom jezičnom baštinom, kako ga ne bi izgubili. Pa je tako Stjepan Babić rekao; „*Kada se bila najžešća bitka za hrvatski jezik, hrvatski su književnici 17.studenoga 1987. Rekli za Hrvate i njihov jezik : „... izgube li ga, izgubili su i sebe““*. (Babić, 1995, str 10)

Vrtići i škole trebale bi biti stup učenja, promicanja i upotrebe standardnoga jezika jer od njih sve kreće. Odgajatelji i učitelji bi se trebali cjeloživotno nadograđivati novim znanjem, jer jezik nije statičan on se mijenja nadograđuje i prilagođava.

JEZIČNO STVARALAŠTVO

Jezično stvaralaštvo je raznolika i bogata kroatistička djelatnost, koja se opisuje u gramatikama, rječnicima i pravopisima hrvatskoga jezika, a možemo ih pronaći i u raznim strukovnim priručnicima, školskim udžbenicima, stilskim savjetnicima, znanstvenim radovima, kolumnama, lektorskim zapisima, esejima, blogovima itd.. Stoga postoje mnogi jezični savjetnici koji imaju za zadaću proučavanje i njegovanje hrvatskoga jezika i njegova standarda.

Temeljna zadaća im je proučavati standardni jezik, njegovu normu na svim jezičnim razinama, pravopisnoj, naglasnoj, morfološkoj, fonološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj i stilističkoj.

Znanstvena literatura o savjetima za hrvatski jezik namijenjena je širokoj čitalačkoj publici. Autori savjetuju čitatelje kako da bolje i jasnije formuliraju misli i lakše se izraze na svome standardnome jeziku (da lakše i jednostavnije prigrle svoj jezik).

U jezičnim savjetima nalaze se mnogi prijedlozi hrvatskih zamjena za strane riječi i tuđice koje su neprilagođene ušle u uporabu u hrvatskom jeziku. Isto tako uz savjetnike za tuđice postoje i mnogi savjetnici za pravilno korištenje hrvatskih riječi i izraza kao što je knjiga Nives Opačić *Reci mi to kratko i jasno (Hrvatski za normalne ljude)* (2009) i mnoge druge.

JEZIČNI SAVJETNICI

U hrvatskome pravopisu imamo mnoštvo savjetnika, najveći broj tih savjetnika objavljena su u zadnjem desetljeću XX. stoljeća.

Većina savjetnika nastala je za vrijeme hrvatske okupacije, jer je tada bilo najbitnije očuvati jezik i otjerati tuđice.

Prve jezične savjete možemo naći kod starijih hrvatskih književnika i jezikoslovaca: Kašića, Zoranića, Tancinger Zanottia, Džamanjića, Mikalje, Zlatarića, Križanića, Kanižlića, Vitezovića, Tadijanovića i dr.

Do početka XX. st. Nije bilo cjelovitih jezičnih savjetnika, iz razloga jer nije bilo veće potrebe za njima. Pobjedom hrvatskih vukovaca pojavile su se potrebe za pisanjem jezičnih savjetnika.

Jedan od prvih istaknutih jezikoslovaca bio je Tomo Maretić koji se prvi počeo boriti protiv tuđica. Bio je zagovarač hrvatskoga ili srpskog jezičnog jedinstva i fonološkog pravopisa, te zagovarač (novo) štokavske osnovice hrvatskoga standardnog jezika.

Prvo pucanje hrvatsko – srpskog uočavamo na početku XX. stoljeća pojavom *Braniča jezka hrvatskoga, 1911. Nikole Andrića*, prijelomni trenutak bio je stvaranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1918. godine. Nakon toga objavljuju se mnogi članci o zagovaranju hrvatskoga jezika. Maretić 1924. Godine objavljuje Hrvatski ili srpski jezični savjetnik koji je dao smjernice daljnjem razvoju hrvatskoga ili srpskoga jezika, savjetnik je bio više srpski iz razloga što je hrvatska stoljetna jezična tradicija bila manje prihvaćena.

Vrlo je poznat i Vatroslav Rožić koji je zapamćen kao čistunac u jeziku posebice u svom djelu *Barbarizmi u hrvatskome ili srpskome jeziku* 1904., te sljedeći izmijenjeni naslov *Barbarizmi u hrvatskome jeziku* 1908. I 1913.god.

Prije Rožića bilo ih je samo nekolicina čistunaca ali oni se nisu usudili oštro istupiti, obraniti jezik i otuđiti tuđice, stoga Rožića smatramo prvim pravom jezičnim čistuncem.

O srpskim nametanjima u hrvatski jezik prvi je pisao Nikola Andrić u svom djelu *Branič jezika hrvatskoga*, 1911.god. dotaknuo se svih jezičnih razina: morfološke, leksičko–semantičke pa i sintaktičke.

Za vrijeme NDH hrvatski je bio rashvaćen i ponovo su se borili da ga očuvaju probude pa su i u to vrijeme nastali mnogi savjetnici poput: Mirko Cerovac *Jezični savjetnik za uredske kadrove*, koji je objavljen 1960. u dva izdanja, a onda je napisao i *Poslovni jezik* 1964., jedan od najvažnijih jezikoslovaca druge polovice XX.st. Ljudevit Jonke XX. stoljeća. Sa svoja tri jezična savjetnika *Književni jezik u teoriji i praksi*, Zagreb, 1964. i 1965, *Hrvatski književni jezik danas*, Zagreb 1971. i *Hrvatski književni jezik u 19. i 20. stoljeću*, Zagreb, 1971...

Neki od suvremenijih jezičnih savjetnika su : Stjepka Težaka *Hrvatski naš osebjni* objavljen je 1995, Stjepan Babić *Hrvatski jučer i danas 1995.*, Ilija Protuđer, *Pravilno govorim hrvatski*, 1997, 1998, 2000. i 2004., *Hrvatski naš (ne)podobni* (2004), *Stjepko Težak, Nives Opačić Riječi s nahtkasna i kantunala(preko noćnog ormarića) 2009.*

O PRAVOPISU

Mnogi ljudi hrvatski standardni jezik smatraju teškim, nerazumljivim, nejasnim. Gramatiku ostavljaju po strani prigriši žargonizme i tuđice te time kvare svoj jezik. Mnogi su i zaboravili na gramatiku, pravila i norme. Jezične savjetnike smatraju strogima pa rađe prigrlje pogreške i neznanje nego da se osvijeste i prisjete standardnoga jezika.

Mnogi jezični savjetnici su pisani strogo i „teško“, no jezični savjetnik *Reci mi to KRATKO I JASNO / HRVATSKI ZA NORMALNE LJUDE* OD PROFESORICE Nives Opačić pisan je vrlo „lagano“ i čitko. „...no među više od 1000 natuknica vjerujem da će mnogi naći odgovor na svoje dvojbe, utvrditi znanje koje su davno stekli, osvježiti štošta što su zaboravili, iznenaditi se koliko ljudi uporno griješi i u onome što nam se obično čini da je samo po sebi razumljivo, a mlađi naučiti nešto novo.“ (Opačić, 2009. str.7)

NEKOLICINA SAVJETA ZA STANDARDNI HRVATSKI JEZIK

← ili → upućuje na pravilnu riječ ili izraz u standardnom jeziku

< ili > upućuje na riječ kojoj dajemo prednost u odnosu na drugu riječ s kojom je u paru, šira strana znaka pokazuje pravilnu standardnu riječ

A

a da ne ← bez da

aerobika ← aerobik

ajmo reć → recimo

anglizam > anglicizam

Andrea, Andree

Antarktika ← antarktisk

B

babaroga ← Baba Roga, baba-roga

bajker ← biker

bdjenje ← bdijenje

Belgijanac/ Belgijanka, Belgijac/ Belgijka

bescjenje ← bescijenje

biljožderi > biljojedi

bit će ← biti će

bojiti ← bojati

bombon ← bonbon

brojiti ← brojati

C

Celsius ← Celzij

Cipar ← Kipar

cvjećarnica ← cvjećarna

Č

čeljust ← vilicačetvorica, četiri, četvero

čistionica ← čistiona

D

daleko bliže → mnogo bliže

daleko bolje → mnogo bolj

dati na znanje ← dati do znanja

davati ispite → polagati ispite

defenziva ← defenziva

desetogodišnjak ← desetgodišnjak

dječji ← dječiji

DNK ← DNA

dobivati ← dobijati

E

ekshibicija ← egzibicija

es katedra → ex chatedra

F

finalist ← finalista

frape, šejk

fronta ← front

G

garsonijera ← garsonjera

genij ← genije

gesta ← gest

glasati > glasovati

gnoj ← đubre

govoreći ← govorivši

H

helidrom ← heliodrom

hulahupke ← hulahopke

hvala lijepa ← hvala lijepo

hvala na > hvala za

I

imepij ← imperija

implantacija ← implatacija

injekcija ← inekcija

internist ← internista

ispravak ← ispravka

ivica → rub

izvanbračni ← vanbračni

izvanredan ← vanredan

J

jahati ← jašiti

jel → jer

jelka → bor, božićno drvece

jezični ← jezički

K

kaseta ← kaazeta

kičma → kralješnic/kralježnica

kokošji ← kokošiji

komet ← kometa

koncentrirati se ← skoncentrirati se

kontaktirati s kom ← kontaktirati koga

koperant → kooperant

kreće → počinje

L

laboratorij ← labaratorij

lažac, lažljivac ← lažov

ličilac ← ličioc

loše za nas ← loše po nas

LJ

ljubazan > ljubezan

M

majica ← majca

mandatarka ← mandatarica

materijal ← matrijal

miješana ← mješana

milijun ← ilion

mirisati ← mirišiti

N

nadohvat ← na dohvat

nadopuna → dopuna

najminimalniji → minimalan

najoptimalniji → optimalan

na način → tako

navoziti ← navažati

ni na koji ← na nikoji

nosilac ← nosioc

nosovi ← nosevi

O

obzirom na → s obrizom na

odavde ← odavdje

odlaganje otpada ← zbrinjavanje otpada

od ničijeg → ni od čijeg

dosutnost ← odsustvo

odvoziti ← odvažati

o nikome → niokome

opeklina ← opekotina

originalno ← orginalno

orijentacija ← orjentacija

P

pivo ← piva

planet ← planeta

poanta → poenta

podsjetnica → posjetnica

pojasniti → razjasniti, objasniti

pomicati ← pomjerati

poručiti → naručiti

postuman ← posthuman

prateći ← prativši

prilog > privitak

R

rađe → radije

razjasniti, objasniti ← pojasniti

razočaranje ← razočarenje

recimo ← ajmo reć

rendgen, rentgen ← rengen

ronilac ← ronioc

S

sahrana → pogreb, sprovod

sa mnom ← samnom

sekunda ← sekund

sinov ← sinovljev

službeno ← zvanično

smješak → smiješak

smrznuta hrana → zamrznuta hrana

stjena → stijena

stroži ← strožiji

Š

šeik ← šejk

šema → shema

šizofrenija < sizofrenija

Švedanin ← Šveđan

T

tako ← na način

talac ← taoc

tapison ← tepison

teritorij ← teritorija

točki ← točci

trenirka ← trenerka

trenutan → trenutačan

U

učiniti, napraviti → uraditi

ukazati se ← ukazati

ukoliko → ako

umjestan → umjesan

uraditi → učiniti

V

vanzemaljac → izvanzemaljac

važan za → važan po

večer ← večer

velikanka ← velikanica

vilica ← viljuška

vjerojatan ← vjerovatan

vrijediti ← važiti

Z

začudojući ← začudojuć

za ništa → ni za što

zato što, jer ← iz razloga što

zbog ničeg → ni zbog čega

zdravstveno ← zdrastveno

zvijerka ← zvjerka

Ž

ženskar ← ženskaroš

žiža → žarište, fokus

TURCIZMI

Turcizmi su posuđenice u hrvatskome jeziku koje potječu iz turskog jezika. U naše područje su došle u doba kada su Osmanlije prodirale prema zapadu.

Turci su na balkanske prostore došli u XIV. stoljeću, te je tada stigao turski jezik koji se uvukao u jezike svih naroda bivše Jugoslavije.

Osvajanje balkana započeo je sultan Bajezid I. širenjem osmanske države na prostor Makedonije odakle i započinju prodori prema zapadu gdje su ubrzo osvojili istočnu Slavoniju i Srijem. Sultan Bajezid I. osigurao je i širenja osmanske vojske na teritorije Srbije i Bosne, a preko njih i u Hrvatsku i Ugarsku.

Mehmed II. Dolazi na vlast 1451. godine, te ubrzo osvaja Constantinopolis, bizantsku prijestolnicu kojoj mijenja ime u Istanbul. Istanbul je proglasio prijestolnicom osmanskih vladara i države. Nastavlja širenja koja je započeo sultan Bajezid I., te 1463. godine osvaja Bosnu te sve više ugrožava Hrvatsku. Hrvatska je krajem 16.st. naletima osmanske države svedena na ostatke ostataka, izgubila je velik dio teritorija i stanovništva. Na naš prostor tada dolaze turcizmi i turski običaji, te započinje islamizacija naroda. Prodoru turcizama u naš jezik pridonijeli su i muslimani koji su se generacijama školovali u Carigradu.

Osmanlije i turcizmi su se toliko utkale u Hrvatsku i hrvatski jezik da u današnje vrijeme mnogi koriste turcizme smatrajući da su to prave hrvatske riječi.

Osim turcizama postoje još i orijentalizmi koji su zapravo došli iz jezika poput arapskog ili perzijskog, ali kako su ih na naše prostore većinom donijele osmanlije, neki autori ih sve nazivaju turcizmima.

Dalibor Brozović u svom članku *Odoše Turci, ostaše turcizmi*, turcizme razvrstava u nekoliko skupina. Prva skupina su riječi koje su se udomaćile u naš jezik te im ne nalazimo zamjenu. To su riječi poput bakar, boja, čarapa, čekić, dućan, duhan, jorgovan, kutija, majmun, pamuk, rakija, sat, šator, šećer, top, tulipan. U drugu skupinu pripadaju turcizmi kojima se označuju razne orijentalne i(li) islamske realije, kao *ajet* (rečenica iz Kurana), *Bajram*, *baklava*, *džamija*, *fes*, *imam*, *rahatlokum*, *sevdalinka*, *ulema* i mnoge druge. Treća skupina je najbrojnija. Te turcizme ne

upotrebljavamo svakodnevno, umjesto njih koristimo stilski neutralne domaće riječi, ali znamo da postoje turcizmi koji su njihove istožnačnice. Npr; Tako ćemo normalno govoriti *zastava*, a ne *barjak*, *ljubav* a ne *sevdah*, i slično.

MALI RJEČNIK TURCIZAMA U HRVATSKOM JEZIKU

Hrvatski turski

A

Alat ← *âlet* - je oruđe za oblikovanje materijala i izvođenje radnih operacija.

„*Donesi mi alat da popraim stol.*“

B

Bakar ← *bakir*- vrsta metala, kemijski element.

„*Ove cijevi su bakrene.*“

Boja ← *boya* – reakcija fotosjetljivih čunjića u oku na vanjski podražaj u obliku svjetlosne zrake.

„*Oči su ti plave boje.*“

Bubreg ← *böbrek* – parni žljezdani organ mokraćnog sustava.

„*Jako me bole bubrezi!*“

Budala ← *budala* - glupan, luda, ograničen čovjek

„*Ne želim imati posla s budalama.*“

Bunar ← *pinar* - iskopana duboka i podgrađena jama u koju se hvata ili skuplja podzemna voda.

„*Izvadi vode iz bunara.*“

C

Cicija – škrtac

„*Nemoj biti cicija.*“

Č

Čak ← *çak* – veznik riječi.

„*Čak sam i prizore oprala*“

Čarapa ← *çak* – odjevni predmet koji oblačimo na stopala kako nam nebi bilo hladno

„*Obuci čarape da ti se ne smrznu noge.*“

Čičak ← *çiçek* – vrsta biljke čiji je okrugli plod obložen gustim iglicama koje se lako zakače na životinjsko krzno, odjeću, kosu i sl.

„*Čičak mi se zalijepio za majcu!*“

Čelik ← *çelik* - željezo velike tvrdoće koje se dobije posebnim postupkom uz dodatak ugljika, sumpora i fosfora.

„*Postavili su čeličnu konstrukciju.*“

Ć

Ćup ← *küp* - duboka glinena posuda s dvije ručke sa strane, s uskim dnom, širenjem i ponovnim sužavanjem prema otvoru.

„*U ćupu su čuvali ulja.*“

D

Dućan ← *dükkyan* – mjesto u kojemu se nešto kupuje ili prodaje, trgovina

„*Idem u dućan kupiti kruh.*“

Dugme ← *düğme* - okrugla stvar najčešće od plastike koja služi za zakopčavanje odjeće.

„*Otpao ti je gumb sa košulj.*“

Deva ← *deve* – životinja sa grbom na leđima u kojoj zadržava vodu, žive u divljini najčešće u pustinji.

„*U pustinji smo jahali na devi.*“

Dž

Džep ← *Cep* - ušiveni ili našiveni dio na odjevnom predmetu, predviđen za ukras ili za stavljanje sitnih stvari.

„*Stavi to u džep.*“

F

Fitilj ← *fitil* - pamučna traka u petrolejskoj lampi, žižak,

„*Zapali taj fitilj.*“

J

Jastuk ← *yastık* – platnena vreća napunjena mekanim materijalom na koji polažemo avu kada spavamo.

„*Ovaj jastuk je baš mekan.*“

Jogurt ← *yoğurt* – mliječni proizvod koji se pije.

„*Volim piti jogurt.*“

K

Krevet ← *kerevet* – predmet na kojem spavamo.

„*Idem leći u krevet.*“

Kavana – objekat gdje se pije kava, ali također gdje se pije i alkohol.

„*Dođi u kavanu da popijemo pivu.*“

M

Majmun ← *maymun* – životinja, sisavac koja se voli penjati po drveću gdje obično obitavaju

„ *U ZOO vrtu smo vidjeli prelijepu majmuna!*“

O

Oluk ← *oluk* - odvod za kišnicu s krova, žljeb.

„Ptice znaju napraviti gnijezdo u oluku, pa voda ne može teći.“

Ortak ← *ortak* – ulični naziv za prijatelja.

„*Ortak, gdje si?*“

P

Pamuk ← *panbuk* – mekano vlakno od kojega se radi odjeća.

„*Ova posteljina je od pamuka.*“

Papuča ← *pabuç* – odijevni predmet koji oblačimo na noge da ne hodamo bos.

„*Obuci papuče! Ne hodaj bos!*“

Patlidžan ← *patlıcan* – tropska biljka, povrće, podrijetlo iz istočne Indije.

„*Skuhati ću juhu od patlidžana.*“

Pekmez ← *pekmez* – đem koji se dobiva kuhanjem voća.

„*Najviše volim pekmez od jagoda.*“

R

Rakija ← *raki* – alkoholno piće koje se radi od npr; šljive, loze, kruške...

„*Šljivovača je najbolja rakija!*“

S

Sat ← *sâat* – sprava za mjerenje vremena.

„Koliko je sati?“

Š

Šećer ← *şeker* – kemijske supstance karakterističnog slatkog okusa.

„Zašećeri mi kavu.“

T

Tava ← *tava* – ovalno, plitko posuđe u kojemu pripremamo hranu.

„*Ispeci meso na tavi.*“

Tavan ← *tavan* – najviša prostorija u kući koja uglavnom služi za skladištenje stvari.

„*Zimske gume smo spremili na tavan.*“

Torba ← *torba* – vreća koja se nosi na ramenu.

„Kupila sam novu crvenu torbu.“

Z

Zanat ← *sanat* - ili obrtništvo, delatnost koja se bavi proizvodnjom, popravkom ili održavanjem nečega.

„*Koji si zanat završio?*“

SRBIZMI

Srbizmi su posuđenice u hrvatskome jeziku koje potječu iz srpskog jezika, koje se razlikuju od hrvatskog književnog jezika po položaju, funkciji ili značenju.

Hrvatski jezik bio je izložen nadiranju srbizma 70-ak godina, od stvaranja prve kraljevske Jugoslavije, preko Nezavisne Države Hrvatske i druge komunističke Jugoslavije do stvaranja slobodne Hrvatske.

Stvaranjem kraljevske Jugoslavije 1918. donose se zakoni na srpskom jeziku, srpski književni jezik znatno se širi te se tako prekida hrvatska jezična tradicija, posebno u nekim područjima kao što je zakonodavstvo, sudstvo, uprava, škola i vojska. Na tim su se područjima nametnuli srpski nazivi, npr.

u školstvu:

sveučilište > univerzitet, svjedodžba > svedočanstvo, glazba > muzika...

u vojsci:

časnik > oficir, podčasnik > podoficir, bojnik > major, satnija > četa...

Na taj je način hrvatski jezik jezik snažno posrbljen, te je to trajalo dva desetljeća do stvaranja Banovine Hrvatske 1939. godine. kada se radilo na vraćanju hrvatskih nazivlja. Stvaranjem Nezavisne Države Hrvatske 1941.godine uveliko se vraćaju hrvatski nazivi u hrvatsku književnu praksu. Tada je vladao veliki val pohrvaćivanja te su se htjeli riješiti što više tuđica u kratko vrijeme. Obje faze su trajale svega sedam godina.

Dolaskom komunista na vlast 1945. srbizmi nam se vraćaju na velika vrata, te se dešava ponovno rashrvaćenje. Matica Hrvatska je izdala Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika, te snažno ustrajala u pohrvaćenju pa se tako vraćaju hrvatske riječi, npr;

Muzika > glazba, kompozitor > skladatelj, obaveza > obveza, advokat > odvjetnik.

To pohrvaćivanje nije trajalo dugo jer se već 1971.godine komunistička diktatura ojačava te se događao ponovni napad na hrvatski jezik. Hrvati se nisu predavali te su i

dalje njegovali i ustrajali u očuvanju hrvatskoga jezika, pa tako 1972. godine hrvatski književni jezik ulazi u Amandmane, što se smatra pobjedom Deklaracije.

Sa stvaranjem slobodne Hrvatske hrvatski se jezik počinje opet naglo pohrvaćivati. Nisu se sve hrvatske riječi odmah vratile, za to je trebalo dosta godina rada. U današnjem govoru sve je manje srbizma ali i danas postoje.

MALI RJEČNIK SRBIZAMA U HRVATSKOME JEZIKU

B

bauljati - teturati, glavinjati

bivati - postojati

bjelance (belanjce) - bjelanjak

blagodaran – zahvalan

blagorodan - plemenit

blenuti - buljiti, zuriti

bratanac - nećak

brigati - brinuti se

brojanica - krunica

brojka - broj

budilnik - budilica

buvljak – sajmište

Č

čakavština - čakavica

čika – striček

čitav - cijeli

čulo - osjetilo

čuven – glasovit

Ć

ćopav – šepav

D

da li - je li

dešavati se - događati se

dreka – vika

G

gmizati - puziti

gojazan - debeo

gvožđe – željezo

I

izviniti se - ispričati se

J

jačina – snaga

K

kenjkati - cmizdriti, cendrati

klackalica - ljučjačka, njihaljka

ključati - kipiti

L

lično – osobno

N

naredni - idući

nauditi - naškoditi

neprijatan – neugodan

P

pacov - štakor

pantiljka - vrpca, traka

pećina - špilja

pipničar - gostioničar

pravac – smjer

S

sekirati se - uznemiriti se

sedmica - tjedan

spisak - popis

sprat - kat, etaža

stepen - stupanj

stepenice – stube

T

tumarati – lutati

U

učesnik – sudionik

V

veoma - vrlo, jako

voz – vlak

Z

zamak - dvorac

žumance - žutanjak

GERMANIZMI

Germanizmi su posuđenice u hrvatskom jeziku koje potječu iz njemačkog jezika, koje se razlikuju od hrvatskog književnog jezika po položaju, funkciji ili značenju.

Veliki broj germanizama počeo je ulaziti u hrvatski jezik još u 16. stoljeću stvaranjem Vojne krajine, te dolaskom velikog broja vojnika s njemačkog govornog područja. Njemački jezik bio je službeni jezik Vojne krajine, te su se osnivale mnoge njemačke škole.

Za vrijeme vladavine Marije Terezije (1763. – 1770.) te Josipa II. (1782.- 1788.) na naše prostore su se doseljavale mnoge obitelji s njemačkog govornog područja. U 18. I 19. stoljeću viši slojevi društva u Zagrebu komunicirali su na njemačkom jeziku, spisatelji su također pisali na njemu, kazališne predstave i razne svečanosti su se isključivo izvodile na njemačkom jeziku, te je on bio jezik obrtnika i trgovaca, samo su se niži slojevi društva koristili hrvatskim jezikom. Od 1849. Do 1860. godine njemački je bio službeni jezik u školama te je to u veliko pridonijelo prodiranju germanizama u hrvatski jezik.

U posljednje vrijeme lingvistički krugovi sve jače nastoje izbaciti germanizme i zamijeniti ih hrvatskim ekvivalentima, ali su se oni toliko udomaćili u svakodnevni govor da će ih biti vrlo teško izbaciti iz svakodnevnog govora.

Pa ćemo tako izraze poput špareta, buhtle, bademantila, felgi, bešteka, pegle, saugera, vešmašine još dugo koristiti i često sretati.

MALI RJEČNIK GERMANIZAMA U HRVATSKOM JEZIKU

A

ajnc < die Eins - broj jedan (1)

„Dodaj mi ajnc komad.“

aktentašna Aktentasche - aktovka ili ručna torba

„Papiri su mi u aktentašni.“

ancug < der Anzug – odijelo

„Obući ću ancug.“

Anlaser / **alnaser** < der Anlasser - pokretač motora.

Na hrvatskom zbog *metateze* i **alnaser**.

„Na autu je otišao alnaser.“

aufenger < der Aufhänger - vješalica, petlja (*na odjeći da se može objesiti*)

„Objesi jaknu na aufenger.“

auspuh < der Auspuff - ispušna cijev, ispušnik

„Dimi se iz auspuha.“

B

bauštelac < od riječi die Baustelle - gradilište - radnik na gradilištu

„Radim kao bauštelac.“

beštek < das Besteck - pribor za jelo

„Operi beštek poslije jela.“

bina < die Bühne – pozornica

„Nastupiti ćemo na bini.“

blic < der Blitz - bljesak, bljeskalica

„Slikaj me sa blicom.“

bluza < die Bluse – odjevni predmet

„Kupila sam novu žutu bluzu.“

buhtla < die Buchtel (austrijski) - vrsta peciva, punjena čokoladom ili pekmezom

„Pojela sam buhtlu od čokolade.“

C

ceh < die Zeche - ceh; račun

„Koliki ceh trebamo platiti?“

ceker ili **ceger** < der Zecker, Zegger ili Zöger (austrijski) - košara ili torba za kupovinu

„Kupljene stvari stavi u ceker.“

ciferšlus < der Ziehverschluss - patentni zatvarač

„Otkopčan ti je ciferšlus“

cigla < die Ziegel - puna opeka

„Ova kuća je napravljena od cigli“

cimer < das Zimmer - soba

„Na moru se iznajmljuje puno cimera.“

cvikati < zwicken - poništiti voznu kartu, primarno značenje uštinuti

„U tramvaju moraš cvikati kartu.“

D

deka < die Decke - pokrivač ili plafon/strop

„Ako ti je hladno pokrij se dekom.“

dinstati < dünsten - pirjati, usp. der Dunst – para

„Prije prženja mesa prodinstaj malo luk.“

F

fajrcajg < das Feuerzeug – upaljač

„Imaš li fajrcajg da zapalim cigaretu?“

fajront ili **fajrunt** < der Feierabend - kraj radnog vremena

„U klubu ostajemo do fajrunta.“

farba < die Farbe – boja

„Jutros sam ofarbala kosu u plavo.“

fasovati < fassen (primarno značenje obuhvatiti, shvatiti) - dobiti svoje

„Nisam naučio gradivo i fasovao sam jedinisu.“

fašnik < der Fasching - poklade, karneval

„Za fašnik se pojede puno krafni.“

faširati, odn. **faširano** < faschieren, faschiert - isjeckati meso, odn. sjeckano meso

„Za ručak je faširano meso.“

feder – die Feder – opruga

„Iz staroga kauča vire federi.“

felga – die Felge – naplatak;

„Želim nove felge za auto.“

fen < Föhn {m}; Fön - topli alpski vjetar; sušilo za kosu

„Posuši kosu sa fenom.“

flaša < die Flasche – boca

„Popilo se puno flaša alkohola.“

friško < frisch – svježe

„Friško ispečeno pecivo.“

G

gardina < die Gardine - zavjesa, zastor

„Navuci gardine na prozore.“

gastarbajter < der Gastarbeiter - strani radnik u Njemačkoj i Austriji

„Došao gastarbajter iz njemačke.“

gemišt < gemischt – pomiješano

„Na rođendanu smo pili gemišt.“

glancati < glänzen - sjajiti se, također i glanc > der Glanz – sjaj

„Kuhinja mi se glanca.“

gojzerica < der Goiserer (Schuh) - brdska, okovana cipela nazvana po austrijskom gradu Bad Goisern

„Ako ideš u šumu obuj gojzerice.“

H

hauba < die Haube - pokrivač/poklopac motora

„Podigni haubu da provjerimo ulje.“

haustor < das Haustor - vrata na ulazu u kućno dvorište

„Čekam te u haustoru.“

herc < das Herz – srce

„Nemoj me prepadati strefit će me herc.“

J

jegervuršt < Jägerwurst - lovačka kobasica

„Marko voli jesti jegervuršt.“

K

karfiol < der Karfiol (na austrijskom dijalektu) – cvjetača

„Baka u vrtu ima zasedeni karfiol.“

kauguma < der/das Kaugummi - guma za žvakanje

„Nije pristojno žvakati kaugumu dok pričas s nekim.“

kifla < der Kipfel (na austrijskom dijalektu) - vrsta peciva (roščić)

„U pekari na glavnom kolodvoru su najfinije kifle.“

kinderbet < das Kind (dijete) + das Bett (krevet) - dječji krevet, krevetac

„Dijete spava u kinderbetu.“

knap < knapp - tijesno, oskudno, jedva

„Neću stići u trgovinu na knap sam s vremenom.“

kofer/kufer < der Koffer - kovčeg

„Pun mi je kufer svega!“

koštati < kosten - stajati (u smislu novčane ili druge vrijednosti)

„Koliko koštaju plave hlače s izloga?“

kremšnita < Kremschnitte - vrsta kolača

„Samobor je poznat po svojim kremšnitama.“

krampus < der Krampus - krampus (vrag u likovnoj predodžbi s repom i rogovima koji se javlja zločestoj djeci u pričama i običajima)

„Ako nebudeš dobar krampus će ti donijeti šibu.“

kvarcanje < Quarzlampe - umjetno sunčanje

„Prije svadbe idem na kvarcanje da ne budem bijela.“

L

ler < leer - prazan, u leru – u praznom hodu (njem. Leerlauf)

„Auto mi je u leru.“

lojtre < die Leiter – ljestve

„Popni se na lojtre i obriši ormar.“

M

majstor < der Meister - zanatlija, znalac

„Doći će majstor da popravi perilicu.“

mišung < die Mischung (mješavina)

„Taj ti je kolač mišung svega.“

N

nahtkasl < das Nachtkastl, austrijski dijalekt - Kast(er)l je umanjena od Kasten - ormar - dakle noćni ormarić

„Ostavila sam naočale na natkasni.“

O

ofinger < aufenger - vješalica za odjeću

„Jakna ti je na ofingeru.“

P

paradajz < - Paradeiser (austrijski dijalektalno) – rajčica

„Sendvič s paradajzom“

plac < der Platz – trg

„Baka je otišla na plac.“

peglati < bügeln - glačati, usp. der Bügeleisen - pegla, glačalo,

„Sutra moram peglati veš.“

penzija < die Pension - mirovina (penzioner – umirovljenik)

„Baka kaže da je potrošila penziju.“

purger < Bürger – građanin

„Ako si rođen u Zagrebu onda si purger.“

R

ratkapa < die Radkappe - poklopac kotača

„Petar na kotaču ima ratkape.“

remen < Riemen – pojas

„Hlače mi spadaju, moram staviti remen.“

rikverc rückwärts - (u)natrag, (u)nazad

„Naučila sam se parkirati na rikverc “

roštilj < der Rost - rešetka (za pečenje mesa, skraćeno od Bratrost), također gril (njem. der Grill)

„Ovaj vikend tata peče roštilj.“

S

sekirati (se, koga) < sekkieren (austrijski) - brinuti, smetati, opteretiti brigama

„Nemoj se sekirati.“

Š

šaht < der Schacht - okno, otvor za kanalizaciju

„Kada voziš zaobilazi šahte.“

šalter < der Schalter - prekidač; šalter (na pošti, kolodvoru, u banci)

„Idete na šalter 5 za više informacija.“

šihta < die Schicht – smjena

„Šihta mi je do pet.“

šlag < der Schlag - udarac, udar; kap (srčana i moždana); tučeno slatko vrhnje

„Na tortu ćemo za ukras staviti šlag.“

šlafrok < schlafen (spavati) + der Rock (suknja, haljina) - kućna haljina

šlauf < der Schlauch - gumena cijev

„Šlaufom zalij cvijeće.“

šlampav < schlampig - neuredan, nemaran, površan

„Stvarno si šlampav.“

štrebati < streben - nastojati, težiti (štreber (der Streber - austrijski) učenik koji uči i bez razumijevanja, samo da bi znao podatke > strebern (dijalektalno austrijski) - učiti na takav način)

„Ne treba gradivo štrebati na pamet.“

T

tipfeler < der Tippfehler - zatipak, tiskarska greška

„Dogodio se tipičan tipfeler.“

trefiti < treffen - pogoditi (svršeni oblik je **potrefiti**)

„Potrefila me sreća.“

V

veker(ica) < der Wecker – budilica

„Svako jutro mi zvoni vekerica u 8.“

veš < die Wäsche – rublje

„Danas sam oprala šareni veš.“

vešmašina < die Waschmaschine - perilica rublja

„Izvadi veš iz vešmašine.“

Z

ziher < sicher - siguran, sigurna, sigurno (osoba koja ne voli riskirati je **ziheraš**)

„Jesi ziher što želiš?“

zrihtati einrichten, odn. richten (austrijski, južnonjemački dijalekti) nešto urediti, srediti,

Richtung - moda, modna linija, znači urediti/obući se po zadnjoj modi

„Za koga si se ti tako zrihtala“

ANGLIZMI

Anglizmi su posuđenice u hrvatskome jeziku koje potječu iz engleskog jezika.

Anglizmi za razliku od srbizama, turcizama ili germanizama u naš jezik nisu dospjeli ratovanjem, osvajanjem niti nam ih je netko nametnuo već smo ga sami unijeli u naš jezik pa i pravopis.

„Danas nam takav bastardni jezik nitko ne nameće. Sami hrlimo prema tom hrengleskom jeziku...- bez razmišljanja, bez svijesti o vlastitu jeziku kao i o nacionalnoj vrijednosti, bez pameti!“ (Opačić, 2012, str. 5).

Anglizmi su danas sve prisutniji ne samo u hrvatskome jeziku nego u svim jezicima iz razloga što je engleski jezik postao svjetskim jezikom, te ga je u današnje vrijeme nužno znati.

Svi anglizmi nisu loši i nisu nepotrebni, ali ne treba koristiti one za koje imamo vjerodostojnu zamjenu u vlastitome jeziku. Nepotrebni anglizmi razaraju hrvatski jezik, uvukli su se u svakodnevnu primjenu i mlađih i starijih generacija a da toga nismo ni svjesni. Pa tako Stjepan Babić govori da se hrvatski jezik pretvorio u anglokroatski „Hrvatski jezik sve više postaje anglokroatski, a da to mnogi ne primjećuju.“(Babić, 1995, str. 60).

MALI RJEČNIK ANGLIZAMA U HRVATSKOM JEZIKU

A

Adapter – prilagođivač, pretvornik

After – kasnije, poslije, iza, nakon.

Acting – kao imenica: djelovanje, čin, postupak, mjera, radnja, tužba, parnica, spor, žalba, funkcija, aktivnost, akcija... Kao pridjev: djelujući, radni, službujući..

All inclusive- npr; u neku ponudu je sve uključeno

Assembler – sakupljač ili zbirnik

Attachment / atačment- pripojenje, pričvršćenje, dodatak, privjesak.

B

Bachelor – samac, neženja

Banana Split – banana prerezana popola

Beauty centar – kozmetički salon, salon za ljepotu

Benefit – povlastica

Band/ bend –glazbeni sastav

Best-seller/ bestseler – stvar koja se brzo rasproda

Business / biznis – posao, obrt

Bluff / blef – prijevara

C

Cash / keš – gotovina

Catering/ ketering – opsluživati, opskrbljivati pripremljenom hranom i pićem

Chat / čet- nema prave ekvivalente, četati- čavrljati

Chip / čip – sklopnjak ili intergracijski sklop

Contract /kontrakt – ugovor

D

Dealer / diler – djelitelj, varalica

Delite / dilitaj – obriši

Devastated /devastiran – uništen, zgromljen, zgrožen, zabezeknut čovjek ili harati, uništiti upropastiti

Display / displej – pokazivač ili predočnik

Downloading /daunlodati – skidati, preuzeti nešto s interneta

E

Event – događaj, slučaj

F

Fancy –otmjjen, raskošan, skupocjen, moderan

Fair / fer – pravedan, pošten

Feedback / fidbek – povratna informacija, povratna veza, povratna sprega, odgovor

Flirt / flert – udvaranje

G

Gamer / gejmer – igrač

Gambler- kockar

Gangster – razbojnik, napadač, ucjenjivač

H

Holding – poduzeće

Hard disk – čvrsnik ili kruti disk

Hardware – očvrsje ili sklopovlje

J

Joystick – svesmjer ili palica za igru

L

Last minute – u zadnji minutu

Lockout – otpuštanje , isključivanje

Lunatic – ludak

M

Mail – pošta

Mail box – poštanski ormarić ili sandučić

N

Nectar / nektar – sok

Nickname – nadimak ili prišvarak

Notebook – bilježnica, oznaka, napomena

O

Oldtimer – staromodan, tradicionalan, nekadašnji

Outfit – oprema

Overdose – predozirati

P

Pointer - pokazivač

Printer - štampač

PR (public relations) / pi ar – odnosi s javnošću, obavještanje javnosti

R

Ranger / rendžer – lugar, čuvar, lovočuvar

S

Sandwich / sendvič- nema ekvivalenta

Show – emisija, predstava

Shopping / šoping – kupovina

Shopping center / šoping centar – trgovački centar

Software / softver – programska podrška

T

Transplantation / transplantacija – presađivanje (presađivanje organa)

Tank / tenk – oklopnik

U

Utility program – uslužnik, servisni program

V

Weekend – samo je preuzet i oblikovan u vikend

ZAKLJUČAK

Na kraju ovoga rada želim napisati da je naš hrvatski jezik vrlo bogat s obzirom da smo jedna mala država. Međutim iako smo mali moramo biti ponosni na naš jezik jer je svašta pretrpio kroz stoljeća i stoljeća postojanja.

Drago mi je što sam baš ovu temu odabrala za završni rad jer smatram da je poznavanje standardnoga jezika u mojoj budućoj profesiji vrlo bitno, te je bitno i prepoznavanje tuđica u govoru.

Svoj jezik trebamo čuvati i prenositi na mlađe naraštaje, strane jezike trebamo prihvatiti ali svoj ne smijemo dati, ne smijemo dozvoliti da izumre i da tuđice prevladaju.

LITERATURA

KNJIGE:

Babić, S. (1995). Hrvatski jučer i danas. Zagreb: Školske novine

Opačić, N. (2006). Hrvatski u zagradama/ Globalizacijske jezične stranputice. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

Opačić, N. (2009). Reci mi to kratko i jasno/ hrvatski za normalne ljude. Zagreb: Novi Liber

Opačić, N. (2012). Hrvatski ni u zagradama/ Globalizacijska jezična teturanja. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

MREŽNE STRANICE:

<http://www.matica.hr/kolo/296/povijesni-kronoloski-pregled-hrvatskih-jezicnih-savjetnika-od-pocetka-1904-do-2004-20260/> (17.5.2018.)

<http://www.matica.hr/vijenac/173/odose-turci-ostase-turcizmi-17333/> (13.9.2018.)

https://www.academia.edu/3749487/POVIJEST_HRVATSKE_OD_15._DO_18._STOLJE%C4%86A_-_13053124-Ive-Mazuran (10.9.2018.)

ŽIVOTOPIS

Zovem se Andrea Jurić, rođena sam 20.03.1996.godine u Zagrebu. Pohađala sam osnovnu školu „Sesvetska Sopnica“, te srednju školu „Prirodoslovna škola Vladimira Preloga“ u Zagrebu, smjer kozmetičar. Godine 2014. završila sam srednju školu te akademske godine 2015./2016. Upisala sam Preddiplomski studij ranog i predškolskog odgoja u Čakovcu. U skorijoj budućnosti mislim upisati diplomski studij ranog i predškolskog odgoja, te početi u što skorijem vremenu odrađivati stručno osposobljavanje kako bi mogla početi raditi u struci.